

อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

แนะนำอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว คือ _____
 _____
 _____

เครื่องหมายแทนความสัมพันธ์ของการไม่เท่ากันในทางคณิตศาสตร์มีดังนี้

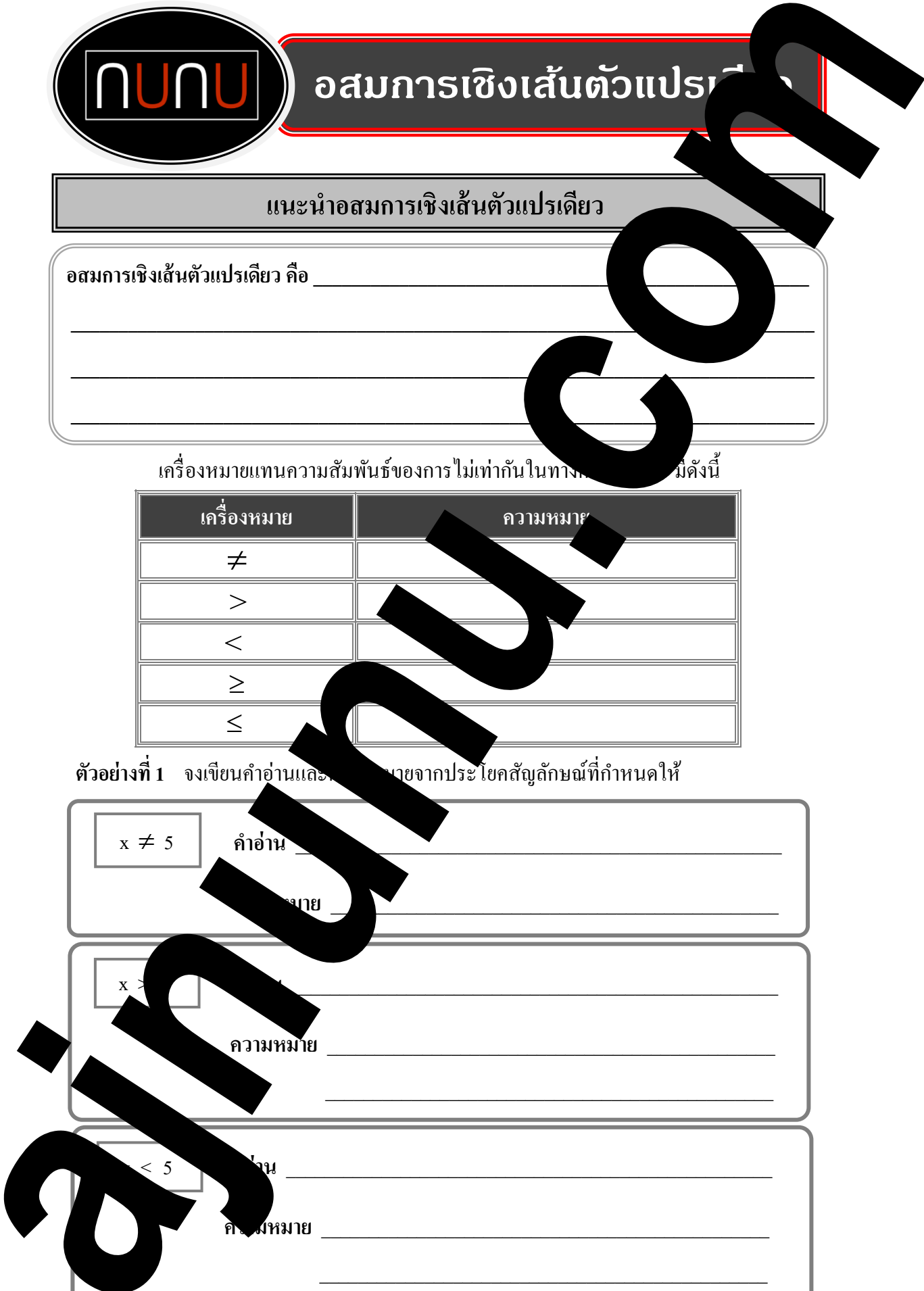
เครื่องหมาย	ความหมาย
$\neq$	
$>$	
$<$	
$\geq$	
$\leq$	

ตัวอย่างที่ 1 จงเขียนคำอ่านและคำความหมายจากประโยคสัญลักษณ์ที่กำหนดให้

$x \neq 5$ คำอ่าน _____
 ความหมาย _____

$x > 5$ คำอ่าน _____
 ความหมาย _____

$x < 5$ คำอ่าน _____
 ความหมาย _____

$x \geq 5$

คำอ่าน _____

ความหมาย _____ , _____
_____ , _____

$x \leq 5$

คำอ่าน _____

ความหมาย _____ , _____
_____ , _____

$2 < x < 5$

คำอ่าน _____
_____
_____

ความหมาย _____ , _____

$2 \leq x \leq 5$

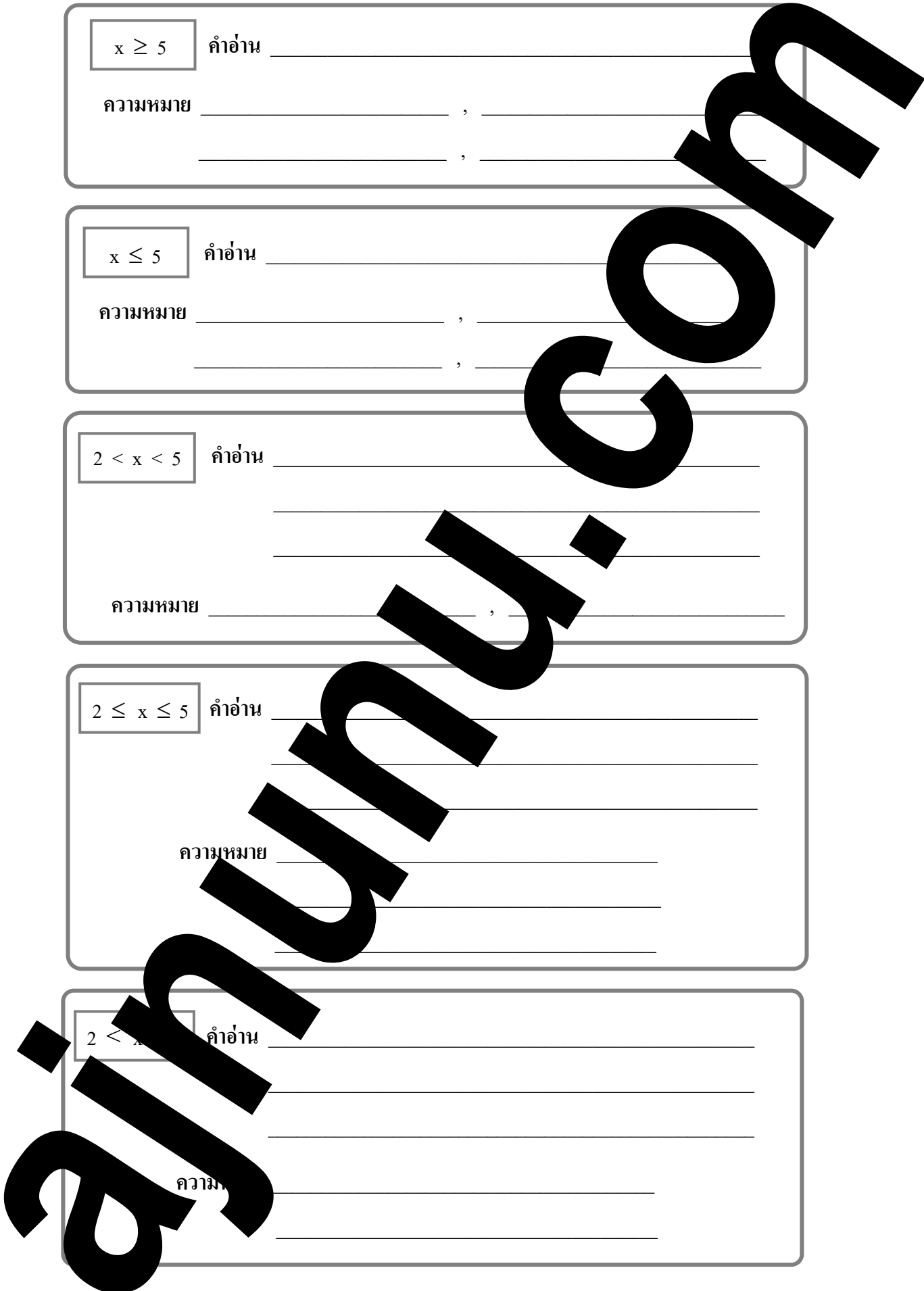
คำอ่าน _____
_____
_____

ความหมาย _____
_____
_____

$2 < x$

คำอ่าน _____
_____
_____

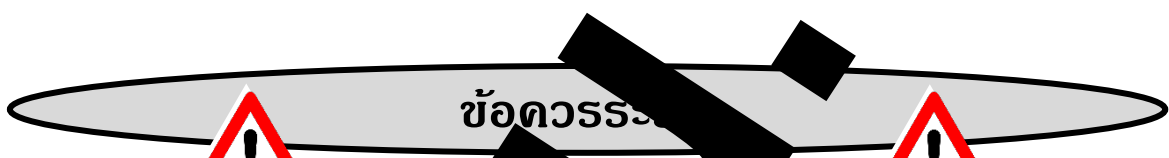
ความหมาย _____
_____

หมายเหตุ

ประโยคภาษาอสมการหนึ่งประโยคนั้น อาจเขียนอยู่ในรูปแบบประโยคสัญลักษณ์โดยใช้เครื่องหมายอสมการที่ต่างกันออกมาได้ 2 รูปแบบ โดยที่ความหมายของประโยคหนึ่งนั้น เหมือนเดิม ดังนี้

ประโยคภาษาอสมการ	ประโยคสัญลักษณ์ แบบที่ 1	ประโยคสัญลักษณ์ แบบที่ 2
x ไม่มากกว่า 8		
x ไม่น้อยกว่า 8		
x ไม่มากกว่าหรือเท่ากับ 8		
x ไม่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8		

ตัวอย่างที่ 2 จงเขียนประโยคสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์แทนแต่ละประโยคต่อไปนี้

1) ผลบวกของห้ากับสิบมากกว่าเก้า

_____

2) ผลต่างของสิบสี่กับแปดน้อยกว่าเจ็ด

_____

3) 5 เท่าของจำนวนหนึ่งมากกว่าสิบ

_____

4) ผลบวกของจำนวนจำนวนหนึ่งกับสิบสองไม่น้อยกว่าสิบ

_____

5) เศษห้าส่วนเจ็ดของผลบวกของจำนวนจำนวนหนึ่งกับสิบ

_____

6) สามเท่าของผลต่างของจำนวนจำนวนหนึ่งกับสิบแปด

_____

จากตัวอย่างข้างต้น ข้อ 2 เป็น _____

ข้อ 3 เป็น _____

แบบฝึกหัดที่ 1

จงเขียนประโยคที่ใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์แทนแต่ละประโยคต่อไปนี้

กำหนดให้ x แทนจำนวนจำนวนหนึ่ง

1) จำนวนจำนวนหนึ่งน้อยกว่า 10	2) จำนวนจำนวนหนึ่งมากกว่า 17
3) จำนวนจำนวนหนึ่งต่ำกว่า 8	4) จำนวนจำนวนหนึ่งน้อยกว่า 2
5) จำนวนจำนวนหนึ่งมากกว่าหรือเท่ากับ 5	6) จำนวนจำนวนหนึ่งน้อยกว่าหรือเท่ากับ 11
7) จำนวนจำนวนหนึ่งไม่น้อยกว่า 35	8) จำนวนจำนวนหนึ่งไม่เกิน 18
9) จำนวนจำนวนหนึ่งไม่ต่ำกว่า 6	10) จำนวนจำนวนหนึ่งไม่มากกว่า 18
11) จำนวนจำนวนหนึ่งไม่ถึงเท่ากับ 5	12) จำนวนจำนวนหนึ่งไม่ใช่ 7
13) จำนวนจำนวนหนึ่งน้อยกว่า 5 นี้คือมากกว่า 7	14) ผลบวกของจำนวนหนึ่งกับ 7 มากกว่า 12
15) ผลบวกของจำนวนจำนวนหนึ่งกับสิบ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20	16) จำนวนจำนวนหนึ่งรวมกับ 5 มากกว่าหรือ เท่ากับ 30
17) ผลบวกของจำนวนจำนวนหนึ่งกับ 30 ไม่น้อยกว่า 45	18) จำนวนจำนวนหนึ่งลบด้วย 12 มีค่าต่ำ กว่า 20

หน้า 6 - 8
มีในเอกสารตัวเต็ม

คำตอบของอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

อสมการมี 2 แบบ คือ

1) อสมการที่ไม่มีตัวแปร

สำหรับอสมการที่ไม่มีตัวแปร อสมการนั้นอาจเป็นอสมการที่เป็นจริงหรือไม่เป็นจริง เช่น

$5 < 9$	เป็นอสมการที่ _____
$2 > 11$	เป็นอสมการที่ _____
$-7 < -2$	เป็นอสมการที่ _____
$-8 > -3$	เป็นอสมการที่ _____

2) อสมการที่มีตัวแปร

อสมการที่มีตัวแปรนั้น ยังไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง เช่น

$$x + 7 < 18$$

ยังไม่สามารถบอกได้ว่าอสมการนี้เป็นจริงหรือไม่เป็นจริง เพราะขึ้นอยู่กับค่า x ที่จะแทนลงไป

ถ้าแทน x ด้วย 2	ในอสมการ $x + 7 < 18$	จะได้ $2 + 7 < 18$; จริง ;	ซึ่งเป็นอสมการที่ _____
ถ้าแทน x ด้วย 8	ในอสมการ $x + 7 < 18$	จะได้ $8 + 7 < 18$; เท็จ ;	ซึ่งเป็นอสมการที่ _____
ถ้าแทน x ด้วย -	ในอสมการ $x + 7 < 18$	จะได้ $- + 7 < 18$; เท็จ ;	ซึ่งเป็นอสมการที่ _____
ถ้าแทน x ด้วย 5	ในอสมการ $x + 7 < 18$	จะได้ $5 + 7 < 18$; จริง ;	ซึ่งเป็นอสมการที่ _____

สมการที่มีตัวแปรในตำแหน่งตัวแปรของอสมการแล้วทำให้ได้สมการที่เป็นจริง
เรียกจำนวนนั้นว่า _____

หน้า 10 - 13
มีในเอกสารตัวเต็ม

การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

สำหรับหัวข้อนี้จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี

วิธีที่ 1 การแก้สมการโดยใช้สมบัติของการไม่เท่ากัน

ก่อนอื่นเราต้องมาศึกษากันก่อนว่า สมบัติการไม่เท่ากันนั้นมีสมบัติใดบ้าง

สมบัติการบวกของการไม่เท่ากัน

เมื่อ a, b, c แทนจำนวนจริงใด

ถ้า $a < b$ แล้ว $a + c < b + c$

ถ้า $a \leq b$ แล้ว $a + c \leq b + c$

ถ้า $a > b$ แล้ว $a + c > b + c$

ถ้า $a \geq b$ แล้ว $a + c \geq b + c$

ตัวอย่าง ถ้า $6 < 13$ แล้ว $6 + 5$ _____ $13 + 5$
 จะได้ ; _____ 18

ถ้า $-3 > -9$ แล้ว $-3 +$ _____ $-9 + 3$
 จะได้ ; _____ -6

ถ้า 10 _____ $10 + 2$
 จะได้ ; $x + 2$ _____ 12

_____ 12 แล้ว $k + 3$ _____ $12 + 3$
 จะได้ ; $k + 3$ _____ 15

หมายเหตุ

ถ้าสมการทั้งสองข้างของสมการ อาจจะเป็นจำนวนบวกหรือจำนวนลบ
 ในกรณีที่สมการเป็นจำนวนลบ มีความหมายเหมือนกับนำจำนวนบวกมาลบ
 ออกไปจากจำนวนทั้งสองข้างของสมการ

เช่น ถ้า $a < b$ แล้ว _____
 จะได้ ; _____

สมบัติการคูณของการไม่เท่ากัน

เมื่อ a, b แทนจำนวนจริงใดๆ และ c แทนจำนวนจริงบวก

กรณี
ที่ 1

- ถ้า $a < b$ แล้ว $ac < bc$
- ถ้า $a \leq b$ แล้ว $ac \leq bc$
- ถ้า $a > b$ แล้ว $ac > bc$
- ถ้า $a \geq b$ แล้ว $ac \geq bc$

ตัวอย่าง

ถ้า $7 < 9$	แล้ว	7×3	9×3
	จะได้ ;	21	27
ถ้า $5 > -8$	แล้ว	5×4	-8×4
	จะได้ ;	20	-32
ถ้า $x \leq 10$	แล้ว	$x \times 5$	10×5
	จะได้ ;	$5x$	50
ถ้า $m \geq -4$	แล้ว	$m \times (-4)$	-4×9
	จะได้ ;	$-4m$	-36

หมายเหตุ

จำนวนที่นำมาคูณทั้งสองข้างของอสมการ อาจจะเป็นจำนวนจริงบวกที่เป็นจำนวนเต็มหรือไม่ใช่จำนวนเต็มก็ได้ ในกรณีที่คูณด้วยส่วนกลับของจำนวนนั้นๆ มีความหมายเหมือนกับนำจำนวนมาหารจำนวนทั้งสองข้างของอสมการ

เช่น ถ้า $a < b$ แล้ว $a \times \frac{1}{c} < b \times \frac{1}{c}$ จะได้ ; _____

เมื่อ a, b แทนจำนวนจริงใดๆ และ c แทนจำนวนจริงลบ

**กรณี
ที่ 2**

- ถ้า $a < b$ แล้ว $ac > bc$
- ถ้า $a \leq b$ แล้ว $ac \geq bc$
- ถ้า $a > b$ แล้ว $ac < bc$
- ถ้า $a \geq b$ แล้ว $ac \leq bc$

ตัวอย่าง

ถ้า $7 < 9$	แล้ว	$7x - 5$	_____	5
	จะได้;	-35	_____	-4
ถ้า $5 > -8$	แล้ว	$5x -$	_____	$-8x$
	จะได้;	-5	_____	8
ถ้า $x \leq 10$	แล้ว	$x - 7$	_____	$10x - 7$
	จะได้;	$-7x$	_____	-70
ถ้า $m \geq -4$	แล้ว	m	_____	$-4x - 10$
		$-10m$	_____	40

จำนวนที่นำมาคูณทั้งข้างบวกและลบของอสมการจะเป็นจำนวนจริงลบที่เป็นจำนวนเต็มหรือไม่ใช่จำนวนเต็มก็ตาม กรณีที่คุณคูณด้วยส่วนกลับของจำนวนนั้นๆ มีความหมายเหมือนคูณด้วยจำนวนนั้นๆ หรือจำนวนทั้งสองข้างของอสมการ

เช่น ถ้า $a < b$ แล้ว _____

หน้า 17-21
มีในเอกสารตัวเต็ม

วิธีที่ 2 การแก้สมการโดยการย้ายข้าง

การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวโดยการย้ายข้างนั้น มีหลักการเช่นเดียวกันกับอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของการแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

“ทั้งนี้ทั้งนั้นหากนักเรียนยังไม่เข้าใจหลักการในการย้ายข้างแบบนี้แล้วนั้น แนะนำให้ทำการทบทวนการย้ายข้างของการแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวให้เข้าใจเสียก่อน แล้วค่อยมาทำแบบฝึกหัดการแก้สมการโดยการย้ายข้าง”

หลักการในการแก้สมการโดยการย้ายข้าง

ย้าย เป็น   ย้าย เป็น   ย้าย เป็น   ย้าย เป็น

จนกว่าจะได้คำตอบของอสมการในรูปของตัวแปรกับจำนวน โดยที่เครื่องหมายของอสมการ เช่น $x < 5$, $a \geq -4$ เป็นต้น

ตัวอย่าง จงแก้สมการที่กำหนดให้ต่อไปนี้โดยการย้ายข้าง

1) $x + 5 \neq 20$	2) $x - 4 \geq -15$
กราฟคำตอบ $\leftarrow$ $\rightarrow$	กราฟคำตอบ $\leftarrow$ $\rightarrow$
3) $4x < 48$	4) $-2 > \frac{x}{5}$
กราฟคำตอบ $\leftarrow$ $\rightarrow$	กราฟคำตอบ $\leftarrow$ $\rightarrow$
5) $3x \leq 12$	6) $3x + 4 \neq 13$
กราฟคำตอบ $\leftarrow$ $\rightarrow$	กราฟคำตอบ $\leftarrow$ $\rightarrow$

7) $-21 \leq \frac{12x}{5} + 3$ กราฟคำตอบ $\longleftrightarrow$	8) $7(2x - 3) \leq 35$ กราฟคำตอบ $\longleftrightarrow$
9) $-113 < 20 + 7(3y - 10)$ กราฟคำตอบ $\longleftrightarrow$	10) $\frac{x-5}{-2}$ กราฟคำตอบ $\longleftrightarrow$

แต่ทว่า มีหนึ่งสิ่งที่จะต้องจดจำและระวังเป็นอย่างยิ่งในการย้ายข้างก็คือ **การย้าย**

จำนวน **ลบ** ไปคูณหรือหารอีกข้างแล้วนั้น

จะต้อง **เปลี่ยนหรือกลับทิศของเครื่องหมายของ**

“**เครื่องหมาย**”

จาก _____ เป็น _____ , จาก _____ เป็น _____
 _____ เป็น _____ , จาก _____ เป็น _____

ajnunu.com

หน้า 24 - 25
มีในเอกสารตัวเต็ม

หมายเหตุ

1. ในการแก้สมการข้อหนึ่งๆ นั้น อาจมีทั้งการใช้วิธีคุณสมบัติการไม่เท่ากันและเข้ามาผสมผสานกันในการแก้สมการได้ด้วย

ตัวอย่าง จงแก้สมการที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1) $-4x < 48$

2) $-5x + 4 \geq -21$

3) $2x + 1.5 < 5$

หน้า 27 - 32
มีในเอกสารตัวเต็ม

ตัวอย่างที่ 9

$$-5 \leq \frac{1-9x}{7} < 4$$

กรณีที่ 2

ตัวแปรมีอยู่ที่มากกว่า 2 ตัว และอาจมีเครื่องหมายอสมการทั้ง 2 เครื่องหมาย

ตัวอย่างที่ 1

$$10 - x \leq x + 2$$

ajnunu.com

หน้า 34 - 35
มีในเอกสารตัวเต็ม

ตัวอย่างที่ 6

$$10 - 3x \leq 5x - 6 < 5x - 11$$

5. ปัญหาที่ต้องการคำตอบของอสมการที่สอดคล้องกันมากกว่าหนึ่งอสมการนั้น เราเรียกว่า **ระบบอสมการ** โดยหลักการในการหาหาคำตอบนั้นทำได้โดยหาคำตอบของแต่ละอสมการที่ได้นั้นมาหาค่าที่ซ้ำซ้อนกัน

ตัวอย่างที่ 1

จงหาคำตอบจากอสมการดังต่อไปนี้

$$x < 28$$

และ

$$3x + 2 \geq -13$$

หน้า 37 - 38
มีในเอกสารตัวเต็ม

แบบฝึกหัดที่ 3

ตอนที่ 1

จงแก้สมการที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1) $x + 1 \neq 4$	2) $7 + x > -10$
3) $15 \geq x - 3$	4) $12 > x - 24$
5) $x - 17 \geq -29$	6) $12 < 7 - x$
7) $-42 \leq -x - 25$	8) $75 - x < 100$
9) $x \leq 40$	10) $-\frac{3}{5} < \frac{6}{5} + x$

หน้า 40 - 72
มีในเอกสารตัวเต็ม